

MINISTERSTWO ROLNICTWA I ROZWOJU WSI

AGENCJA
RYNKU ROLNEGO

INSTYTUT
EKONOMIKI ROLNICTWA
i GOSPODARKI ŻYWNOŚCIOWEJ

NR
22

RYNEK RZEPAKU

stan i perspektywy

ISSN 1231-269X

**ANALIZY
RYNKOWE**

LISTOPAD 2002

Spis treści

REASUMPCJA

- I. Uwarunkowania makroekonomiczne
- II. Produkcja rzepaku – *E. Rosiak*
- III. Obroty rzepakiem – *E. Rosiak*
- IV. Handel zagraniczny surowcami i produktami oleistych – *W. Dzwonkowski*
- V. Produkcja i sytuacja finansowa przemysłu tłuszczowego – *J. Bielecki, E. Wąsiewicz*
- VI. Ceny detaliczne i spożycie tłuszczów roślinnych – *E. Rosiak*
- VII. Sytuacja na światowym rynku nasion oleistych i olejów roślinnych – *J. Burakiewicz*

**Przy publikowaniu fragmentów analizy oraz informacji i danych liczbowych
prosimy o podanie źródła.**

Analizę przygotowano w Zakładzie Badań Rynkowych IERiGŻ
Świętokrzyska 20, 00-950 Warszawa
Kierownik Zakładu – prof. dr hab. Jan Małkowski, tel.: (0·prefiks·22) 827-36-64

AUTORZY:

dr inż. Ewa Rosiak

• IERiGŻ •

Tel.: (0·prefiks·22) 826-50-31 wew. 595

Jan Bielecki

• IERiGŻ •

Tel.: (0·prefiks·22) 826-50-31 wew. 595

dr inż. Jan Burakiewicz

• IERiGŻ •

Tel.: (0·prefiks·22) 826-50-31 wew. 595

mgr Wiesław Dzwonkowski

• IERiGŻ •

Tel.: (0·prefiks·22) 826-50-31 wew. 616

mgr Elżbieta Wąsiewicz

• MRiRW •

Tel.: (0·prefiks·22) 623-20-11

mgr inż. Teresa Zdziarska

• IERiGŻ •

Tel.: (0·prefiks·22) 826-50-31 wew. 440

Analizę zrecenzowała i zatwierdziła w dniu 5.11.2002 r. Rada Rolniczych Analiz Ekonomicznych w składzie:
Zdzisław Adamczyk, Tadeusz Chrościcki, Jan Małkowski, Krzysztof Materiko, Bożena Nowicka, Roman Urban (wiceprzewodniczący),
Maria Zwolińska (przewodnicząca).
Kolejna analiza wydana będzie w czerwcu 2003 r.

W 2002 r. zbiory rzepaku, według danych nieostatecznych GUS, osiągnęły około 1 mln ton i były mniejsze od uzyskanych w 2001 r. o 5,9%, ale większe od średnich z lat 1996–2000 o 18,2%. Spadek zbiorów nastąpił na skutek zmniejszenia powierzchni zasiewów rzepaku i jego plonów.

Powierzchnia zbiorów rzepaku (ozimego i jarego łącznie) wyniosła 429,1 tys. ha i była mniejsza niż w 2001 r. o 3,2%, lecz większa od średniej z lat 1996–2000 o 4,8%. Redukcja powierzchni zbiorów była rezultatem zmniejszenia areалу uprawy rzepaku ozimego do 391,4 tys. ha, tj. o 5,2%, gdyż areal uprawy rzepaku jarego wzrósł do 37,7 tys. ha, tj. o 24%. O spadku powierzchni zasiewów rzepaku ozimego zdecydowały niekorzystne warunki agrometeorologiczne (nadmiar opadów, opóźnione żniwa), które latem 2001 r. uniemożliwiły jego siew w optymalnym terminie agrotechnicznym.

Plony rzepaku (po przeliczeniu do wilgotności normatywnej 13%) wyniosły 23,3 dt/ha, tj. były niższe od uzyskanych w 2001 r. o 2,9%, lecz wyższe od średnich z lat 1996–2000 o 12,6%. Na obniżeniu plonów wpłynęły opóźnione siewy rzepaku latem 2001 r., jak również niekorzystne warunki pogodowe w niektórych regionach kraju w czasie tegorocznych zbiorów.

W III kwartale 2002 r. skupiono 765 tys. ton rzepaku (76,4% zbiorów), tj. o 10,2% więcej niż w analogicznym okresie 2001 roku. Przeciętna cena skupu rzepaku przemysłowego (standaryzowanego i niestandaryzowanego) wyniosła ok. 860 zł/t i była wyższa niż w III kwartale 2001 r. o ok. 4%. Ceny skupu rzepaku standaryzowanego (oczyszczonego, o wilgotności nasion nie przekraczającej 7%) wzrosły do ok. 870–900 zł/t wobec 850 zł w analogicznym okresie poprzednim. W III kwartale 2002 r. przeciętna krajowa cena skupu rzepaku przeliczona na dolary wg oficjalnego kursu NBP (207 USD/t) była niższa od ceny na rynku światowym (240 USD/t – cif Hamburg) o 33 USD/t, zaś w III kwartale 2001 r. różnica ta była mniejsza, wynosiła 26 USD/t.

W 2002 r. nastąpiła absolutna i względna poprawa opłacalności uprawy rzepaku. Dlatego też rzepak ozimy pod zbiory 2003 r. zasiano, wg wstępnego szacunku, na powierzchni ok. 430–450 tys. ha, tj. o ok. 5–10% większej niż przed rokiem. Wzrost areálu uprawy rzepaku ozimego byłby zapewne większy, gdyby nie bardzo trudne warunki pogodowe (susza), w jakich przebiegały jego siewy. Przewiduje się, że całkowity areal uprawy rzepaku (ozimego i jarego) w 2003 r. wzrośnie do ok. 480–500 tys. ha, tj. będzie o ok. 12–16% większy niż w 2002 r., zaś jego plony, z uwagi na opóźnione tegoroczne siewy, obniżą się do 2,2 t/ha. Zbiory rzepaku w 2003 r. wyniosą ok. 1,1 mln ton i będą o ok. 10% wyższe niż 2002 roku. Wzrost zbiorów może okazać się niższy od wzrostu krajowego popytu na rzepak. W roku przyszłym przewiduje się bowiem rozpoczęcie produkcji biopaliwa z oleju rzepakowego. Prawdopodobny w sezonie 2003/04 niedobór podaży rzepaku na rynku krajowym, skutkować będzie dalszym wzrostem jego cen.

W sezonie 2002/03 na rynku rzepaku występuje przewaga popytu nad podażą. Krajowe zasoby rzepaku (zapasy początkowe + produkcja) na początku sezonu 2002/03, przy niskich zapasach i niższych zbiorach, wyniosły 1010 tys. ton i były o 126 tys. ton mniejsze niż przed rokiem, a zarazem mniejsze w stosunku do większego niż przed rokiem zapotrzebowania wewnętrznego. Dlatego jego eksport zostanie ograniczony do ok. 40 tys. ton, wobec 292 tys. ton w sezonie poprzednim. Nie będzie realizowany eksport objęty subwencjami rządowymi. Import rzepaku wyniesie prawdopodobnie ok. 30 tys. ton, wobec 3 tys. ton w sezonie poprzednim. Przy niższych ogólnych zasobach rzepaku (zapasy początkowe, produkcja i import) i ograniczeniu jego eksportu, przemysł tłuszczowy przerobi w sezonie 2002/03 ok. 920 tys. ton tego surowca, tj. o 15% więcej niż w sezonie 2001/02. W ślad za tym produkcja surowego oleju rzepakowego i śruty rzepakowej wzrośnie odpowiednio do ok. 370 tys. ton i ok. 550 tys. ton.

W 2002 r. produkcja tłuszczów konsumpcyjnych wyniesie 710 tys.

ton i będzie o ok. 2% wyższa niż w 2001 roku. Nastąpi dalszy wzrost produkcji olejów rafinowanych na sprzedaż, zaś produkcja margaryn może być niższa niż przed rokiem. Kondycja finansowa przemysłu tłuszczowego stopniowo poprawia się, choć w dalszym ciągu jest trudna. W I półroczu 2002 r. przemysł tłuszczowy generował zyski, lecz jego płynność finansowa była bardzo niska. Nie przewiduje się istotnej poprawy wskaźników ekonomiczno-finansowych tego przemysłu w II półroczu 2002 roku.

W 2002 r. wyniki handlu zagranicznego w sektorze oleistych ulegną pogorszeniu w porównaniu z rokiem poprzednim, głównie z powodu spadku eksportu rzepaku (do ok. 46 tys. ton wobec 292 tys. ton w 2001 r.), przy utrzymaniu się bardzo wysokiego importu śrut oleistych (1531 tys. ton wobec 1499 tys. ton w 2001 r.) i olejów roślinnych (256 tys. ton wobec 238 tys. ton w 2001 r.). Wpływy z eksportu surowców i produktów oleistych obniżą się do ok. 49 mln USD, wobec 116 mln USD w 2001 r., a wydatki związane z ich importem zwiększą się do ok. 488 mln USD, wobec 451 mln USD w 2001 roku. Deficyt obrotów handlu zagranicznego oleistymi wzrośnie w 2002 r. do ok. 438 mln USD, tj. o 31% w porównaniu z rokiem poprzednim.

W 2002 r. nastąpiło przyspieszenie dynamiki cen detalicznych tłuszczów roślinnych. W relacji rok do roku, jak i grudzień do grudnia, wzrost ich cen będzie większy niż w roku poprzednim. Przekroczy on prawdopodobnie wzrost cen żywności, a w relacji grudzień do grudnia także stopę inflacji. Tłuszcze roślinne podrożeją względem tłuszczów zwierzęcych. Przewidywane w I półroczu 2003 r. niskie ceny tłuszczów zwierzęcych będą spowalniały tempo wzrostu cen tłuszczów roślinnych.

W 2002 r. krajowy popyt na tłuszcze roślinne wzrośnie do 18,7 kg w przeliczeniu na 1 mieszkańca, tj. o ok. 2% w porównaniu z rokiem poprzednim. Nastąpi dalsze zwiększenie ich zużycia w przemyśle spożywczym i gastronomii. Natomiast jednostkowe spożycie tłuszczów roślin-

nych w gospodarstwach domowych pozostanie prawdopodobnie na poziomie roku poprzedniego. W 2003 r. kontynuowane będą tendencje wzrostowe w spożyciu tłuszczów roślinnych. Dynamika zmian będzie jednak niewielka. Według bilansów konsumpcja tłuszczów roślinnych w roku następnym może wzrosnąć do 18,9 kg w przeliczeniu na 1 mieszkańca, tj. o ok. 1% w porównaniu z 2002 rokiem.

W sezonie 2002/03 światowe zbiory nasion oleistych, według prognozy Oil World, wyniosą 319 mln ton i będą o 1,8% niższe niż w sezonie poprzednim. Wzrośnie produkcja soi – do 187 mln ton, tj. o niecałe 2% i wyższe będą zbiory słonecznika – o ok. 13%. Przewiduje się spadek zbiorów pozostałych oleistych. Znacząco niższe będą zbiory bawełny – o ok. 10%, rzepaku – o ok. 9% i arachidów – o ok. 5%. Niższa też będzie produkcja sezamu i kopry. Udział

soi w światowej produkcji nasion oleistych wzrośnie do ponad 58%, słonecznika do niecałych 8%, natomiast udział rzepaku, jak i bawełny obniży się odpowiednio do ok. 10% i 11%. Wysoka podaż soi na rynku światowym w sezonie 2002/03 ograniczy tempo wzrostu cen innych roślin oleistych, zwłaszcza rzepaku. Jednakże znacząca przewaga popytu nad podażą na światowym rynku oleistych spowoduje wzrost cen nasion i olejów roślinnych.

SUMMARY

According to preliminary estimations of the Central Statistical Office (CSO) rapeseed crop in the year 2002 totalled about 1,0 mio tons, which would be 5,9% below the last year's record, but still 18,2% above the average calculated for the period of 1996–2000. The decline was caused by both lower yields and contraction of the area planted.

Total harvested area of rapeseed (winter and spring varieties) amounted to 429,1 thousand ha, which was down by 3,2% than recorded in the previous year, but higher 4,8% than the average for the period of 1996–2000. The reduction in harvested area resulted from a decline of plantings of winter varieties by 5,2% to 391,4 thousand ha. The plantings of spring varieties increased by 24% to 37,7 thousand ha. The decline in the area of winter varieties resulted from unfavourable weather conditions (excessive rainfall, late harvest), which pushed the rapeseed plantings beyond optimal period.

Rapeseed yields (calculated in terms of standardised moisture content – 13%) were estimated at 23,3 dt/ha, i. e. 2,9% below the level recorded in the year 2001 but 12,6% higher than the average calculated for the period of 1996–2000. The decline in yields resulted from late plantings in the summer 2001 as well as unfavourable weather conditions that occurred this year in certain regions of the country during the harvest.

The procurement of rapeseed in the III quarter of the year 2002 amounted to 765 thousand tons (76,4% of total crops), i. e. 10,2% more than procured in a relevant period of the year 2001. Average procurement price (standardised and not standardised lots) amounted to circa 860 PLN/t, which was roughly 4% higher than a year ago. The prices of standardised deliveries (cleaned, with moisture content below 7%) increased to some 870–900 PLN/t versus 850 PLN/t a year ago.

National average procurement price of rapeseed expressed in USD (according to official NBP exchange ra-

tio) in the III quarter of the year 2002 amounted to 207 USD/t and was 33 USD/t down from the quotations on the world market (240 USD/t, CIF Hamburg). In the III quarter of the year 2001 Polish price fell 26 USD/t relevant quotations.

The profitability of rapeseed production in the year 2002 increased in absolute and relative terms. Therefore the plantings of winter varieties under the harvest in year 2003 totalled about 430450 thousand ha, i. e. 5–10% above the last year's level. The increase in area of winter rapeseed would be significantly higher but difficult weather conditions (drought) affected the plantings. Total area of rapeseed (winter and spring varieties) under the harvest in the year 2003 is forecast to increase by some 12–16% to 480–500 thousand ha. Reflecting late plantings rapeseed yields are forecast to decline to 2,2 t/ha. According to our preliminary forecast rapeseed crops in the year 2003 would be about 10% up from the current year and total about 1,1 mio tons. Forecast increase in rapeseed crops may match growing increase in domestic demand. In addition the production of bio-diesel fuel is about to start next year. Therefore a the supplies of rapeseed on domestic market in the 2003/04 seasons are likely to fall short of demand, which push the prices further up.

The current season (2002/03) is featured with excessive supplies of rapeseed.

Having lower level of opening stocks and lower crops this year, domestic supply of rapeseed (opening stocks plus production) at the beginning of the 2002/03 season totalled 126 thousand tons down from the previous season and reached 1010 thousand tons at the same time falling short of domestic demand. Therefore a strong reduction in rapeseed exports can be expected (to about 40 thousand tons versus 292 thousand tons in the previous season). Subsidised exports are not likely to occur. On the other hand rapeseed imports is expected to rise to circa 30 thousand tons versus 3 thousand tons previously. Having lower total supply

(opening stocks plus production and imports) and reduced exports rapeseed crushings in the 2002/03 season will total about 920 thousand tons, i. e. 15% up from the previous season. Reflecting that domestic production of raw rape oil and rape meal will increase to about 370 and 550 thousand tons respectively.

The production of edible fats in the year 2002 is expected up by 2% at 710 thousand tons. On the other hand the production of vegetable fats (oils and margarine) is expected to negligibly increase. The production of refined oils is expected to grow up while the production of margarine is likely to decline. In spite of a gradual improvement financial standing of fat industry is still difficult. Fat industry in the first half of the year 2002 generated profits but its financial liquidity was still very low. Any substantial improvement in economic indicators is expected by the end of the year 2002.

In the year 2002 the results foreign trade in oilseeds are expected to deteriorate. It will result from decline in rapeseed exports to about 46 thousand tons versus 292 thousand tons previously. The imports of oil meals are expected to remain very high (1531 thousand tons versus 1499 thousand tons in the year 2001). The revenue on exports is expected to decline to circa 49 mio USD versus 116 mio USD in the previous year, while the expenditure on exports is to increase to about 488 mio USD versus 451 mio USD previously. The negative balance of foreign trade in oilseeds the year 2002, as compared to 2001, will probably increase by approx. 31% and total about 438 mio USD.

The growth of retail prices of vegetable fats in the year 2002 accelerated. The increase in retail prices of vegetable fats on annual basis as well as December to will exceed the figures observed in the year 2001 and probably the increase of overall index of food products. Regarding the relation December 2002/December 2001 the increase in vegetable fat prices may exceed even the inflation rate. The prices of vegetable fats are expected to increase in relative terms versus animal fats. Forecast for the first half

of the year 2003 low level of animal fats will hamper the growth rate of vegetable fat prices.

Domestic demand for vegetable fats in the year 2002 will increase to 18,7 kg per capita, i. e. by about 2%. The use of vegetable fats in food industry and catering will further increase. On the other hand per capita consumption of vegetable fats in the households is likely to remain unchanged. Upward tendencies in the consumption of vegetable fats are to be continued in the year 2003. However the rate of increase will be insigni-

ficant. According to the balance sheet pre capita consumption of vegetable fats next year may increase to 18,9 kg, i. e. by 1%.

According to the forecast of „Oil World” the world production of oilseeds in the season of 2002/03 will total 319 mio tons, which would be about 2% down from the previous season. Soybean production will increase to 187 mio tons (by almost 2%). The production of sunflower will increase by 13%. The crops of other oilseeds are forecast to decline. Significant decline is expected in case of the produc-

tion of cotton (by 10%), rapeseed (by 9%). The production of sesame and copra is also to decline. The share of soybeans and sunflower in world production of oilseeds will increase to 58 and 8% respectively. On the other hand the share of rapeseed and cotton will decline to 10 and 11% respectively. Abundant supplies of soybeans on the world market in the season of 2002/03 will hamper the rate of price increases of other oilseeds, in particular rapeseed prices. However remarkable excess of demand over supply will lead to the increase in the prices of oilseeds and vegetable oils.

W serii Analizy Rynkowe w najbliższym czasie ukaza się:

1. Rynek owoców i warzyw /21/ • listopad 2002,
2. Rynek cukru /22/ • grudzień 2002,
3. Popyt na żywność /3/ • grudzień 2002,
4. Handel zagraniczny produktami rolno-spożywczymi /16/ • grudzień 2002,
5. Rynek środków produkcji i usług dla rolnictwa /23/ • kwiecień 2003,
6. Rynek pasz /13/ • kwiecień 2003,
7. Rynek mleka /24/ • kwiecień 2003,
8. Rynek ziemniaka /23/ • kwiecień 2003,
9. Rynek drobiu i jaj /23/ • maj 2003,
10. Rynek mięsa /24/ • maj 2003,
11. Rynek zbóż /24/ • czerwiec 2003,
12. Rynek rzepaku /23/ • czerwiec 2003,
13. Rynek ziemi rolniczej /6/ • październik 2003.

Prenumerata Analizy (2 zeszyty) w 2002 roku wynosi 32 zł.
Cena zeszytu: w edycji wiosennej – 15 zł, w edycji jesiennej – 17 zł.
Zamówienia z podaniem tytułu i ilości egzemplarzy prosimy kierować do
Działu Wydawnictw Instytutu Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej,
ul. Świętokrzyska 20, skr. poczt. 984, 00-950 Warszawa. Tel. (0-prefiks·22) 826 50 31 wew. 685, faks 827 19 60
e-mail: ierigz@ierigz.waw.pl <http://www.ierigz.waw.pl>
